

Załącznik do Uchwały Nr VI/53/2011
Rady Gminy w Zaleszanych
z dnia 27 kwietnia 2010 r.

**GMINNY PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE ORAZ
OCHRONY OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE NA LATA 2011–2015**

Zaleszany 2011

WSTĘP

Przemocą w rodzinie określane jest „każde zachowanie skierowane wobec osoby bliskiej, którego celem jest utrzymanie nad nią kontroli i władzy. Przemoc w rodzinie to zamierzone, wykorzystujące przewagę sił działanie przeciwko członkowi rodziny naruszające jego godność oraz podstawowe prawa i wolności, powodujące cierpienie i szkody” [Nowakowska, 2008, s. 21]. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.) definiuje przemoc w rodzinie jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Rodzina jest najważniejszym środowiskiem w życiu człowieka, kształtującym osobowość, system wartości, poglądy i styl życia. Ważną rolę w prawidłowo funkcjonującej rodzinie odgrywają wzajemne relacje pomiędzy rodzicami, oparte na miłości i zrozumieniu. W przypadku dezorganizacji rodzina nie jest w stanie realizować podstawowych zadań, role wewnątrzrodzinne ulegają zaburzeniu, łamane są reguły, a zachowania poszczególnych członków rodziny stają się coraz bardziej niezgodne z normami prawnymi i moralnymi oraz oczekiwaniami społecznymi. Przemoc domowa może być zarówno skutkiem, jak i przyczyną dysfunkcji w rodzinie. Należy ją zaklasyfikować do kategorii zachowań negatywnych o dużej szkodliwości społecznej. Prowadzi do poważnych naruszeń norm moralnych i prawnych, tragicznych skutków psychologicznych, a w skrajnych przypadkach do poważnych okaleczeń czy zabójstw [Sasał, 2005, s. 16–19].

Wokół przemocy narosło wiele mitów. Jednym z nich jest przekonanie, że jest to zjawisko marginalne, występujące wyłącznie w patologicznych środowiskach. Tymczasem według danych statystycznych przemoc w rodzinie jest zjawiskiem powszechnym i stanowi poważny problem społeczny. Znęcanie się nad rodziną jest najczęściej popełnianym przestępstwem w Polsce, zaraz po przestępstwach przeciwko mieniu i życiu [Tomaszewska, 2007, s. 36–37].

Przemoc ze strony najbliższej osoby jest doświadczeniem traumatycznym, okaleczającym psychikę. Przemoc w rodzinie przybiera różne formy: od przemocy fizycznej, przez przemoc psychiczną i seksualną, po przemoc ekonomiczną. Przemoc w rodzinie rzadko jest incydem jednorazowym. Zazwyczaj ma ona charakter długotrwały i cykliczny.

Rodzaje przemocy:

1. Przemoc fizyczna – jej celem jest zadanie ofierze bólu fizycznego, uszkodzenie jej ciała, pogorszenie jej zdrowia lub pozbawienie ją życia.
2. Przemoc seksualna – to zachowanie zmuszające ofiarę do podjęcia niechcianych zachowań seksualnych lub zdeprecjonowania jej seksualności.

3. Przemoc psychiczna – to zachowanie, którego celem jest umniejszanie poczucia własnej wartości ofiary, wzbudzanie w niej strachu.
4. Przemoc ekonomiczna – to każde zachowanie, którego celem jest ekonomiczne uzależnienie ofiary od sprawcy.
5. Zaniedbanie – to ciągle niezaspakajanie podstawowych potrzeb fizycznych i emocjonalnych.

Przemoc jest przestępstwem. W zależności od tego, czy przemoc ma charakter jednorazowy, czy się powtarza, jest ścigana z różnych artykułów Kodeksu karnego. Jeżeli przemoc ma charakter ciągły, zostanie zakwalifikowana jako przestępstwo znęcania się nad rodziną z art. 207 Kodeksu karnego (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 z późn. zm).

Artykuł 207 Kodeksu karnego stanowi:

„§1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny i fizyczny, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat.

§2. Jeżeli czyn określony w §1 połączony jest ze stosowaniem szczególnego okrucieństwa, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od roku do 10 lat.

§3. Jeżeli następstwem czynu określonego w §1 lub 2 jest targnięcie się pokrzywdzonego na własne życie, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat”.

Przemoc w rodzinie ma tragiczne konsekwencje. Prowadzi nie tylko do uszkodzeń ciała ofiary, ale także do zaburzeń emocjonalnych oraz zaburzeń w sposobie, w jaki postrzega ona sama siebie, sprawcę oraz innych ludzi.

Preambuła ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie brzmi: „Uznając, że przemoc w rodzinie narusza podstawowe prawa człowieka, w tym prawo do życia i zdrowia oraz poszanowanie godności osobistej, władze publiczne mają obowiązek zapewnić wszystkim obywatelom równe traktowanie i poszanowanie ich praw i wolności”.

W celu zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie ustawa ta nakłada na gminę obowiązek tworzenia gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia, tworzenie zespołów interdyscyplinarnych, ponadto nakazuje opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Program Przeciwdziałania Przemocy Gminy Zaleszany ma charakter długofalowy. Działania Programu obejmują lata 2011–2015. W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania Programu mogą ulegać zmianom i udoskonaleniom.

I. Podstawa prawna

Program realizowany będzie w oparciu o następujące akty prawne:

1. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. Nr 180 poz.1493 z późn. zm.);
2. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz. U. z 2007 r. Nr 70, poz.473 z późn. zm.);
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2009 r. Nr 175 poz.1362 z późn. zm.);
4. Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie przyjęty Uchwałą Nr 162/2006 Rady Ministrów z dnia 25 września 2006 r.

II. Skala zjawiska na terenie Gminy Zaleszany

W Gminie Zaleszany (podobnie jak i w skali całego kraju) zjawisko przemocy występuje najczęściej w rodzinach najuboższych, jest powiązane z alkoholizmem, niskim wykształceniem i niską świadomością społeczną. Pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaleszanych i Posterunku Policji w Zbydniowie prowadzą sprawy, z wykorzystaniem procedury i dokumentacji „Niebieskiej karty” Ze względu na charakter problemu dokładne oszacowanie skali zjawiska w gminie nie jest łatwe.

Ze statystyk Posterunku Policji w Zbydniowie wynika, że na terenie gminy w 2009 r. przeprowadzono 41 interwencji domowych związanych z przemocą w wyniku których założono 7 „Niebieskich kart”. Przeprowadzono 8 postępowań przygotowawczych, z których 1 zakończyło się wniesieniem aktu oskarżenia, a 5 umorzono z powodu braku znamion przestępstwa.

W roku 2010 przeprowadzono 44 interwencje domowe, założono 8 „Niebieskich kart”. W stosunku do roku 2009 wzrosła liczba wniesionych oskarżeń, których było 7. Tylko w 1 przypadku umorzono postępowanie z powodu braku znamion przestępstwa.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej w Zaleszanych wynika, że w 2009 roku na 383 rodziny, którym udzielono pomocy jedynie w 2 rodzinach stwierdzono przemoc (5 osób poszkodowanych).

W roku 2010 statystyka wyglądała podobnie (2 rodziny, 4 osoby poszkodowane). Założono w tym okresie 1 „Niebieską kartę”. W związku z koniecznością odosobnienia ofiar od sprawcy przemocy jedna rodzina znalazła schronienie w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Gorzycach, gdzie miała możliwość skorzystania z poradnictwa psychologicznego, prawnego i rodzinnego.

Trudno jest w sposób jednoznaczny określić wielkość zjawiska przemocy na terenie gminy ze względu na społeczne ograniczenia w ujawnianiu tego rodzaju problemów. Ofiary przemocy nie zawsze chcą zdradzać sprawy, które uznają za wstydlive.

Barierą w ujawnianiu zjawiska przemocy może być również brak skutecznego systemu wsparcia dla ofiar przemocy, ograniczona wiara w skuteczność prawa i instytucji odpowiedzialnych za ściganie i karanie sprawców przemocy.

III. Cele programu

Celem Programu jest:

1. **Skuteczne i efektywne zwalczanie przemocy w rodzinie,**
2. **Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie,**
3. **Zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie.**

Cele ogólne będą realizowane przez:

- 1) budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy,
- 2) diagnozowanie zjawiska przemocy,
- 3) podnoszenie kompetencji służb i instytucji w zakresie przemocy w rodzinie,
- 4) udzielanie pomocy ofiarom przemocy w rodzinie,
- 5) oddziaływanie na sprawców przemocy w rodzinie.

IV. Założenia Programu

Realizacja celów Programu zakłada:

- 1) uwrażliwienie społeczności lokalnej na problem przemocy w rodzinie,
- 2) promowanie modelu rodziny wolnego od przemocy,
- 3) edukację dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy w rodzinie,
- 4) działania interdyscyplinarne w zakresie przeciwdziałania przemocy.

V. Zasoby Gminy Zaleszany w zakresie realizacji Programu:

1. Zasoby ludzkie – specjaliści z różnych dziedzin.
2. Zasoby instytucjonalne – instytucje i organizacje zajmujące się problemem przemocy w rodzinie oraz instytucje i organizacje pełniące funkcję wspierającą:
 - Ośrodek Pomocy Społecznej,
 - Komisariat Policji,
 - Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
 - Gimnazja, szkoły podstawowe, przedszkola,
 - Placówki służby zdrowia,
 - Gminny Ośrodek Kultury,
 - Biblioteki
 - Organizacje pozarządowe,
 - Sołtysi i rady sołeckie,
 - Instytucje kościelne.

VI. Czynniki gwarantujące właściwą realizację Programu:

- poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym,
- dobra znajomość środowiska przez pracowników socjalnych,
- dobra współpraca służb i instytucji na terenie gminy oraz poza nią,
- otwartość i chęć współpracy specjalistów,

- silne więzi rodzinne,
- chęć zmiany i wyjścia z kryzysu.

VII. Zagrożenia w realizacji zadań:

- stereotypy panujące w środowisku na temat przemocy w rodzinie,
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych,
- brak współpracy rodziny w zakresie przezwyciężania kryzysów,
- problem uzależnienia od alkoholu w rodzinach,
- brak infrastruktury socjalnej w gminie,
- brak lub zbyt mała współpraca interdyscyplinarna,
- brak motywacji ekonomicznej dla członków zespołu interdyscyplinarnego,

VIII. Realizacja celów Programu

CEL 1

Skuteczne i efektywne zwalczanie przemocy w rodzinie

Działania:

1. Określenie w drodze uchwały trybu powoływania i odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowych warunków jego funkcjonowania.
Podmiot realizujący działanie:
 - Rada Gminy Zaleszany
2. Powołanie Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego.
Podmiot realizujący działanie:
 - Wójt Gminy Zaleszany
3. Prowadzenie przez Zespół Interdyscyplinarny zintegrowanych i skoordynowanych działań w zakresie przeciwdziałania przemocy:
 - diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
 - opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach,
 - rozpowszechnianie informacji o instytucjach oraz możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
 - monitorowanie sytuacji rodzin dotkniętych przemocą,
 - dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań,
 - podejmowanie działań prewencyjnych w środowiskach zagrożonych przemocą,
 - inicjowanie interwencji w środowiskach dotkniętych przemocą,
 - udział w działaniach edukacyjno-informacyjnych.
4. Systematyczne szkolenia wszystkich przedstawicieli służb podejmujących działania na rzecz rodzin uwikłanych w przemoc.
5. Edukacja dzieci, młodzieży i dorosłych w zakresie przemocy:
 - edukacja dzieci i młodzieży w zakresie sposobów radzenia sobie ze stresem i agresją,

- realizacja programów profilaktycznych w szkołach podstawowych i gimnazjach,
- prowadzenie zajęć edukacyjno - wychowawczych w szkołach podstawowych, gimnazjach, przedszkolach mających na celu zapobieganie przemocy,
- prowadzenie kampanii zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży w zakresie ograniczenia oglądania przemocy w telewizji, grach komputerowych,
- wspieranie różnych form spędzania czasu wolnego promujących zachowania bez agresji,
- organizowanie konkursów, np. plastycznych, wśród dzieci i młodzieży w zakresie zapobiegania przemocy,
- organizowanie spotkań edukacyjnych dla mieszkańców, np. w świetlicach wiejskich, bibliotekach, Gminnym Ośrodku Kultury,
- rozpowszechnianie wśród społeczności lokalnej materiałów edukacyjnych (broszur, ulotek, plakatów informatorów itp.) dotyczących zjawiska przemocy oraz procedur prawnych z tym związanych.

Podmioty realizujące działania 4-5:

- Gimnazja, szkoły podstawowe, przedszkola,
- Gminny Ośrodek Kultury,
- Biblioteki,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny.

CEL 2

Zwiększenie skuteczności działań interwencyjnych wobec osób stosujących przemoc w rodzinie

Działania:

1. Motywowanie i kierowanie sprawców przemocy do wzięcia udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie..
2. Przeprowadzanie rozmów z osobami nadużywającymi alkoholu i stosującymi przemoc w rodzinie.
3. Kierowanie wniosków do sądu o obowiązek podjęcia leczenia odwykowego w związku z nadużywaniem alkoholu.

Podmioty realizujące działanie:

- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny,
- Komisariat Policji.

CEL 3**Zwiększenie pomocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie****Działania:**

1. Prowadzenie poradnictwa dla ofiar przemocy w rodzinie:

- udostępnianie informacji o instytucjach udzielających pomocy i wsparcia ofiarom przemocy,
- udzielanie informacji dotyczącej bezpiecznego schronienia osobom dotkniętym przemocą w ośrodkach interwencji kryzysowej i w specjalistycznych ośrodkach wsparcia,
- udzielanie informacji na temat praw osób będących ofiarami przemocy,
- rozpowszechnianie telefonu zaufania „Niebieska Linia”.

Podmiot realizujący działanie:

- Ośrodek Pomocy Społecznej.

2. Prowadzenie działań interwencyjnych w zakresie przeciwdziałania przemocy:

- podejmowanie działań interwencyjnych w oparciu o procedurę „Niebieskiej Karty”,
- kierowanie zarówno ofiar, jak i sprawców przemocy w rodzinie do specjalistycznych poradni rodzinnych lub psychologa,
- kierowanie ofiar i sprawców na grupy wsparcia,
- współpraca ze Stalowowolskim Ośrodkiem Wsparcia i Interwencji Kryzysowej w Stalowej Woli w zakresie wsparcia i profesjonalnej pomocy doradczej, terapeutycznej, psychologicznej dla ofiar i sprawców przemocy,
- praca socjalna.

Podmioty realizujące działanie:

- Komisariat Policji,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

3. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.

Podmioty realizujące działanie:

- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Komisariat Policji,
- Gminny Zespół Interdyscyplinarny.

IX. Monitorowanie

Za monitorowanie Programu będzie odpowiedzialny powołany przez Wójta Gminy Zespół Interdyscyplinarny, który raz w roku będzie dokonywał analizy realizacji Programu.

X. Finansowanie Programu

Program będzie finansowany ze środków budżetu Gminy Zaleszany, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz ze środków pozyskanych z innych źródeł.